

Jaarcongres De Moderne Tijd

Toekomst in de lage landen, 1780-1940

vrijdag 21 maart 2025

Locatie: Amsterdam, Spuistraat 134, P.C. Hoofthuis, zaal 1.04

De huidige tijd lijkt doordrenkt te zijn met beelden van de toekomst. Wie de krant openslaat leest sombere analyses over de toekomst van het klimaat, de democratie en de rechtsstaat.

Ook in de negentiende en de eerste decennia van de twintigste eeuw stond 'de Toekomst' centraal in het leven en denken van veel tijdgenoten. Het was de periode waarin de gedachte postvatte dat de toekomst een te manipuleren object is. Opeenvolgende sociale en politieke bewegingen probeerden de toekomst naar hun hand te zetten en volgens de eigen idealen vorm te geven: de burgerlijke Atlantische revoluties en de opkomst van liberalisme en nationalisme in de late achttiende en de vroege negentiende eeuw, de utopische 'kleine geloven' van de late negentiende eeuw, en de extreem futuristische projecten van het fascisme en het leninisme. Nieuwe technologieën (stoommachine, radio, telefonie), en wetenschappelijke theorieën (evolutie, thermodynamica, economie) en modellen (het voorspellen van weer en markt) creëerden bij zowel intellectuelen en het grote publiek steeds grotere verwachtingen. Ze lieten ook hun sporen na in literatuur en kunst, waar onder meer de sciencefictionroman en later de sciencefictionfilm en het futurisme aan populariteit wonnen. Het is tevens de tijd waarin huidige ideeën over klimaat en klimaatverandering hun wortels hebben. Het 'nu' werd in deze periode al met al steeds kleiner, niet alleen ten koste van een geromantiseerd verleden, maar evenzeer van ideeën en verwachtingen van een maakbare, maar tegelijkertijd onbevattelijke toekomst.

In dit jaarcongres van Werkgroep de Moderne Tijd van 2025 onderzoeken we welke rol 'de Toekomst' speelde in de geschiedenis van Nederland en België, inclusief de koloniën in de periode 1780-1940. Hoe kreeg de toekomst vorm in politiek, cultuur, kunst, literatuur en wetenschap?

Aanmelden kan tot 14 maart 2025 bij Fons Meijer (fons.meijer@ru.nl). Kosten: €25,- inclusief lunch, ter plekke contant te voldoen. Voor studenten en promovendi is er een gereduceerd tarief van €15,-.

Programma Jaarcongres De Moderne Tijd 2025: 'Toekomst in de lage landen, 1780-1940'

10:00-10:15	Inloop met koffie en thee
10:15-10:30	Inleiding door voorzitter Lotte Jensen (RU)
10:30-12:00	Sessie I: Toekomstbeelden in de literatuur Beatrix van Dam (Universtiteit Oldenburg): 'In dit schoon vooruitgezicht verheugd?' Genre-experimenten tussen toekomstvisie en toekomsttwijfel in de Nederlandse literatuur van de vroege negentiende eeuw Carla Stiekema (VU Amsterdam): De toekomst verbeeld in de romans van Cornélie Huygens Gijs Altena (RUG/Universiteit Oldenburg): 'God wordt er vergeten, omdat men zijn schepping niet meer ziet.' De rol van religie in de Nederlandse toekomstliteratuur van het Interbellum
12:00-13:00	Lunchpauze
13:00-14:30	Sessie II: Toekomst in de maatschappij Leen Dresen (Open Universiteit): De groene stad van morgen: parksystemen in de uitbreidingsplannen voor Nederlandse steden, 1920-1940 David Baneke (Universiteit Utrecht): Stormen voorspeld – maar door wie? De ontwikkeling van stormwaarschuwingen in Nederland, c. 1860-1920 Mia Vrijens (Museum voor Verpleegkunde FNI-V&VN): Kruiswerk als toekomst van de gezondheidszorg [én vrouwenarbeid] in Nederland
14:30-15:00	Pauze
15:00-16:00	Sessie III: Toekomst in de politiek Nathan Lauwers (Liberas, VUB): De Eerste Wereldoorlog en de ondergang van het liberale vooruitgangsgeloof in Antwerpen Ivo van Donselaar (Universiteit Münster): Een Germaanse toekomst? Nederlands heroriëntering in een 'Germaans Europa', 1840 – 1900
16:00-16:30	Slotlezing Mayken Jonkman (Rijksmuseum Amsterdam) & Robert Verhoogt (Min OC en W): De toekomst verbeeld in de kunsten
16:30-17:00	Epiloog en reflectie: Jan Rock (UvA)
17:00-18:00	Borrel